

H. VARGA GYULA

GONDOLATOK A MAGYAR IGEKÖTŐK TERMÉSZETÉRŐL

Az igekötők állománya

A magyar igekötők nem képeznek olyan zárt rendszert, mint pl. a szláv nyelveké. (Ennek történeti okaira itt nem térhetünk ki.) Nyelvünk tág teret nyit az igekötők számbeli gyarapodásának. A szláv nyelvekkel ellentétben a magyarban folyamatos a határozószók igekötővé válása. Az 1980-as orosz akadémiai nyelvtan 27 elemet (köztük 4 improduktív, 3 pedig idegen) sorol a prisztavkák közé, az ÉKsz. és az AkH.¹¹ 55 elemet minősít igekötőnek. A határozószók ilyen funkcióváltásra való hajlama következtében gyakran még a szakembernek sem egyszerű megállapítania, hogy egy-egy nyelvi alakulat határozós összetétel-e vagy igekötős ige.

Nem könnyű feladat az igekötők definícióját megadni, illetve állományukat elkülöníteni. Nem is született minden szempontot kielégítő meghatározás mind a mai napig – és ez nem a kutatók felkészületlenségét mutatja, hanem az igekötő igen bonyolult természetét. Ezért követi aztán a „meghatározásokat” általában állományfelsorolás, ami éppen nem a szófajok, inkább az affixumok tárgyalására jellemző gyakorlat. (Arról nem is beszélve, hogy minden ilyen felsorolás különbözik a másiktól. Erről még később lesz szó.)

Annak a kérdéskörét, hogy a különböző időkben ki minek tartotta az igekötőt, és hogy ki mit tartott igekötőnek, Jakab István külön tanulmányban részletezi (Jakab 1982). A szerző az igekötő „szófajtörténetét” vázolja föl Sylvester Jánostól napjainkig. Eszerint kezdetben a latin nyelvtani szemléletnek megfelelően, később bizonyos alaki, helyzeti, funkcionális szempontokat is figyelembe véve, majd pedig történeti, jelentéstani, szófaji szempontból minősítették a magyar igekötőket.

Nyelvtanaink és kutatóink általában az *igekötő módosító szerepét és átmeneti tulajdonságait* hangsúlyozták. Pais Dezső a jelentésváltozást tartja perdöntőnek – alaki és hangalaki szempontok mellett (1959, 182). Felhívja a figyelmet nagy produktivitásukra: a határozós összetételektől eltérően „az igekötő szinte korlátlan vagy kevésbé korlátozott szabadsággal csatlakozik a legkülönbélebb igékhez” (i. m. 183).

Az igekötőkről máig a legátfogóbb, legalaposabb munkát J. Soltész Katalin készítette (1959). Ő is az igekötő kettős természetéből indul ki, sőt úgy találja, hogy „Az igekötő önálló jelentéstartalmat hordozó és képzőszerű funkciója között szinte észrevehetetlen az átmenet” (Soltész 1959, 7). Kielégítő definíciót azonban ő sem ad: „az igekötő határozószószerű szó, amely rendszerint igék kíséretében fordul elő. Az igével való kapcsolata (...) alakilag szintagmaszerű: a két elem meghatározott esetekben szigorú törvényszerűséggel elszakad egymástól (*elmegy – nem megy el – el is megy*). Az igekötő és az ige jelentéstani kapcsolata összetételszerű (*bemegy*), (...) sokszor pedig az igekötő elveszíti önálló jelentését és a képzőkhöz hasonlóan az igefogalmat módosítja (*beteljesedik*).” (I. m. 14.)

Hasonló összegzést ad a MMNyR. is: „Az igekötő tehát minden tekintetben *átmeneti szófaj*: egyrészt önálló szó (valódi határozószó) jellegű, másrészt csak jelentésmódosító szóelem (praefixum); illetőleg összetételi

előtag: s az egyik vagy a másik jelleg túlnyomó volta szavanként változik...”
(i. m. I, 264).

Csak mellékesen jegyzem meg, hogy az *á t m e n e t i s z ó f a j* – itt nem túlságosan szerencsés – megnevezés nem azonos az *á t m e n e t i s z ó f a j i s á g g a l*. Ez utóbbinak ugyanis az igekötő nem tud eleget tenni. Sajnos a terminológiai összetéveszthetőség – még a szakirodalomban is – már félreértéshez is vezetett.

A meghatározás és az állománykijelölés kérdéseit Jakab István önálló tanulmányban taglalja. Statisztikai módszerű elemzéseinek a végén arra a következtetésre jut, hogy „a szótári megterheltség (kapcsolhatóság), szövegbeli (nyelvhasználati) megterheltség és a dinamikus, illetve statikus jelleg” eldöntheti a szófaji hovatartozás kérdését (Jakab 1976, 97). Így alakul ki meglehetősen bonyolult meghatározása: „Igekötőnek tekinthető az a lativusi árnyalatú határozószószerű elem, amely konkrét és átvitt jelentésben egyaránt járulhat nagyobb mennyiségű igei lexémához. Ez az igei lexéma lehet elemi, de lehet képzett is, sőt az igekötős alakulat is eleméül szolgálhat bármiféle további szóalkotásmóddal létrehozott újabb lexémának, és a nyelvhasználatban is gyakran előfordul” (i. m. 100). Az igekötős ige t ö s s z e t é t e l n e k minősíti, lévén az igekötő önálló szó (uo.).

Későbbi, már említett tanulmányában az igekötő „pályafutását” a magyar nyelvtudomány fejlődésének tükrében mutatja be (Jakab 1982). Nyelvtaníróink, kutatóink az idegen mintáktól szabadulva, egyre mélyebben ismerték meg nyelvünket – benne az igekötőt –, tárták föl sajátosságait. Az igekötő kutatásának a csúcsa – a szerző koncepciójának megfelelően – a történeti, funkcionális és szófaji tulajdonságok (tkp. a határozószóval való rokonság és elkülönülés) felismerésével az *ö n á l l ó s z ó f a j i é r t é k* megállapítása. Azt mondhatjuk, hogy nyelvtanaink ma – a hagyományosan elfogadott ál-

láspontra szerint – az igekötőt önálló szófajnak, az igekötős igét pedig (határozós) összetett szónak minősítik.¹

Az újabb szakirodalomban azonban felbukkannak – s ma már egyre gyakoribbak – ettől eltérő nézetek is. Simon Györgyi a formaszók (segédszók) közé utalja: „A z i g e k ö t ő n e m l e h e t ö n á l l ó s z ó, mert nincs önálló fogalmi tartalma, csak az ige jelentését módosítja többféleképpen. Toldalékolni egyáltalán nem lehet. Mondatrészfelvevő képessége nincs, szószerkezetben determináns nem lehet. (...) Az igekötő csak formálisan szó, funkcionálisán nem az”. (Simon 1974, 54–55 – az én kiemelésem.) E súlyos érvek a szófaji értékét is kétségbe vonják: „Az igekötő az igével, a névutó az előtte álló névszóval azonos mondatrészszerű. V i t a t h a t ó m é g a z i s, h o g y s z ó f a j i k a t e g ó r i a - e a z i g e k ö t ő é s a n é v - u t ó. Hasonlóságuk toldalékszerűségükben keresendő: az igekötő képzőszerű, a névutó ragszerű” (i. m. 55.; – az én kiemelésem).

Hasonló véleményen lehet Deme László is: szófaji rendszerében nem tárgyalja az igekötőt (1976, 124–126). Felosztásából látszik, hogy másképp értékeli, de szintén nem szó értékű elemnek tartja Károly Sándor (1980, 125). Berrár Jolán az igekötő jellemzésére nem tér ki, de ige és elváló igekötő kapcsolatát morfológiai szerkezetnek tartja (1975, 39), szófaji rendszerezésében az igekötőt „szemantikai természetű” viszonzszók közé sorolja

¹ Gyakorlati megfontolásokból sajátosan jár el az ÉrtSz. Az igekötő fogalmát helyesírási értelemben használja: "ideérti mindazokat a határozókat, amelyeket a közvetlenül utánuk álló igével egybeírunk" (Elekfi 1966, 200, lábjegyzet).

(1983).² Ezt a besorolást veszi át Rácz Endre (1985) és Keszler Borbála (1992 és 1995).

A főntebb már jelzett minősítési lehetetlenség abból fakad, hogy az igekötő *f o l y a m a t t u l a j d o n s á g ú* alakulat. Igekötőnek lenni a magyar nyelvben ugyanis nem állapot, hanem folyamat: az igekötő olyan nyelvi elem, mely önálló szóból, pontosabban összetételi előtagból a képzővé, pozíciója (alaktani helyzete) alapján előképzővé válás folyamatának – a nyelvreírás idején – egy adott pontján van, beleértve a végpontot is. Pontosabban nem arról van szó, hogy az igekötő határozószóvá válik, hanem a határozószóról „szakad le”, és függetlenedik tőle egy új funkció (delexikalizálódik). A folyamatot siettetni – az állományi kört folyton bővítve – igeképzőink aktivitásának és számának csökkenése, másfelől akadályozza az igekötők viszonylagos alaki önállósága.

Emiatt nem lehet az igekötőkről végleges listát sem adni. Szinte minden szakíró és minden nyelvten más állományt jelöl meg. A bizonytalanságot jól mutatja, hogy Jakab István az általa vizsgált 7 munkában összesen 75 igekötőnek tartott elemet talált, de közülük csupán 23 szerepelt mindegyikben. (L. Jakab 1976, 9–10.)

A magyar igékre és igei származékokra nem jellemző a szóösszetétel. Ha nyelvünk igei utótagú lexémáit áttekintjük, az igei elöltagok előtti morfémaikat – az előbb felvázolt funkciók, valamint produktivitásuk alapján – a következő csoportokba sorolhatjuk:

1. Nyelvi szerepüket és gyakoriságukat tekintve *v a l ó d i i g e k ö t ő k n e k* tarthatók a következők: *agyon, alá, át, be, bele, egybe, el, elő,*

² Ebben az esetben a viszonyzó terminust újra kell értelmezni. (Feltéve, hogy a "szemantikai természetű viszonyzó" nem fogalomzavar.)

előre, fel (fől), félre, haza, hátra, hozzá, keresztül, ki, körül, le, meg, oda, össze, rá, szét, túl, utána, végig, vissza.

2. Az *előtag szerű igekötőket* az jellemzi, hogy igével vagy igenévvel társulva minden tekintetben igekötőként viselkednek. (Hogy miért nem minősíthetők teljes értékű igekötőknek, arról vö. Jakab 1976, 98–99.)

3. Az *igekötő szerű előtagok* bizonyos mértékben – főleg szintaktikai, szórendi tulajdonságaikban – hasonlítanak az igekötőkhöz, de alapvetően lexéma értékűek, így az igével összetett szót alkotnak (pl.: *cserbenhagy, egyetért, jólesik, síkraszáll* stb.).

4. Végül van néhány olyan összetett igénk, amelyben a tő előtt valódi előtag áll. Ezek szilárd szerkezetű lexémák, a többi összetett szóhoz hasonló módon viselkednek. Ilyenek pl. a következők: *mennydörög, pártfogol, számfejt* stb., továbbá a nyelvhelyességi szempontból vitás *műfordít, gépír, szakfelügyel* (sőt újabban: *kisvállalkozik*) stb.

Az igekötők funkciói

Az igekötőknek a magyar nyelvben betöltött funkcióit teljes alaposággal elsőként J. Soltész Katalin írta le. Szerinte az igekötőnek öt fő funkciója van:

1. a cselekvés irányának jelölése (pl.: *felmegy*)
2. az igei aspektus kifejezése (*kitakarít*)
3. az ige jelentésének módosítása (*meg-, el-, kiolvas*)
4. az ige szintaktikai szerepének megváltoztatása (*emlékezik vkire – megemlékezik vkiről*)
5. az igeképzés (*elfogul*).

Fontosnak tarthatjuk a felsorolást követő megjegyzést: „Ezek a típusok nem határolódnak el élesen egymástól, hanem egymásba olvadnak, ahogy

azt már az egyes igekötők tárgyalásában láttuk, sőt a két utóbbi funkciólehetőség keresztezi az előzőket” (J. Soltész 1959, 155). Eszerint a „Minden országot *bejártam*” mondat igekötős igéje nemcsak a cselekvés irányát jelöli, hanem az aspektusát is megváltoztatja (tárgyassá teszi). Vagy a *kiábrándul* igében „az igekötő kifejezi a kifelé irányulást, ugyanakkor része az igeképzésnek is, mert igekötő nélküli **ábrándul* ige nincs” (i. h.). Módszertani szempontból a funkcióknak az ilyen, hol egymást kizáró, hol – ráadásul esetlegesen – keresztező rendszerezése nem fogadható el. A keveredést itt két szempont összeecsúsztása okozza. A funkciók egymáshoz való viszonya attól függ, hogy a z i g e k ö t ő vagy külön-külön az e g y e s i g e k ö t ő k funkcióit nézzük-e. Ha az igekötők szerepét általánosságban véve tekintjük, akkor azt tapasztaljuk, hogy a f ő f u n k c i ó k nemhogy nem zárják ki egymást, ellenkezőleg: egyidejűleg érvényesek. Csak az al- vagy r é s z f u n k c i ó k képesek egymás kizárására. J. Soltész Katalinnál az első három kategória szemantikai³, a negyedik szintaktikai, az ötödik pedig morfológiai alapú.

J. Soltész Katalin mértékadó monográfiája óta az igekötőkről a legjobb szintézist D. Máta Mária adta (1989). A vizsgálat történeti szempontú ugyan – az ómagyar kor igekötőrendszerét vizsgálja –, ám korszerű szemlélete folytán a leíró elemzés számára is fontos eredményeket ad. Ez egyrészt abból fakad, hogy a kései ómagyar korban már 19 (!) igekötőt, ill. „igekötő-előzményt” mutat ki (i. m. 23), másrészt pedig abból, hogy a tanulmánynak több mint a felét a funkcionális elemzés teszi ki. Máta Mária szerint az igekötőknek már az ómagyar korban kialakult a k é t f ő f u n k c i ó j u k: a

³ Már amennyiben az aspektust nem morfológiai (vö. Maszlov 1983), hanem szemantikai – funkcionális-szemantikai (Bondarko 1971), temporális, illetve mondatsemantikai (Kiefer 1983) stb. – természetű kategóriának tekintjük.

jelentésmódosító és a szintaktikai szerep (i. m. 23–38). A funkciók részletezése:

A) Jelentésmódosító szerep:

I. A cselekvés irányának megjelölése

II. Aspektusképzés

1. perfektiválás

a) tiszta perfekció

b) az akcióminőség megváltoztatása

c) az ismétlődő cselekvés eredményes lezárulásának kifejezése

2. a cselekvés tartósságának nyomatékosítása

III. Jelentésspecializáló szerep

a) speciális jelentésárnyalat kifejezése

b) új jelentésű lexéma alkotása (szóképzés)

c) jelentéssűrítés (pregnans igék létrehozása)

B) Szintaktikai szerep:

1. Az alapige határozófajtájának megváltoztatása

2. Az alapige kötött bővítményei körének a leszűkítése

3. Az ige új vonzattal való bővítése

4. Valamely eredeti bővítmény elvesztése

5. A tárgyatlan alapige tranzitívvá tétele

6. Határozatlan tárgy határozottá tétele.

Ne tévesszük szem elől: itt az ómagyar kor igekötőrendszeréről van szó! A rendszerezés fő erénye a módszertani elvek kidolgozottsága, egységes és következetes érvényesítése. Ez csak egyetlen ponton vitatható: a morfológiai

szerepnek (új lexéma alkotása) az egyik szemantikai alfunkcióba (jelentésspecializálás) történő besorolása.

Kiefer Ferenc az igekötőnek három funkciót tulajdonít:

1. **perfektiválás** (aspektusképzés): ha az alapige és az igekötőtlen ige között kizárólag aspektusbeli különbség van, pl.: *megszánt, elolvad, kialakul, leszerződik* stb.

2. **akcióminőség-képzés**, pl.: ingresszív (*elmosolyodik*), mozzanatos (*el-durran*); tartós (*eltöpreng*) stb. cselekvés kifejezése;

3. **szóképző funkcióban** az igekötő

a) megváltoztatja az alapige szintaktikai tulajdonságait (*rak vmit mire – megrak vmit vmivel*) és/vagy

b) az akcióminőség körébe nem tartozó jelentéselemet vezet be (*elballag, -iszkol; -költ, -rejt*), vagy

c) amikor más szófajú szóból képez igét (*megsántul, -békül, -szabadít*).
(Kiefer 1993, 830.)

A rendszerezésből kitűnik, hogy a szerző az igekötő funkcióit az aspektusképzés oldaláról közelíti meg. Még ha elfogadnánk is, hogy az aspektus és az akcióminőség – ha nem is egymást kizáró, de – egymás mellett létező kategóriák, azzal már semmiképpen nem érthetünk egyet, hogy egymástól gyökeresen eltérő jelenségek egy funkció alá rendeződjenek. A 3. funkciócsoport egyben tartása tarthatatlan álláspont.

A rendszerezések áttekintése után felvetődnek a következő kérdések:

1. Érvényesül-e minden igekötős igében az igekötő irányjelentése? Erre mindegyik szerző nemleges választ ad. 2. Van-e minden igekötős igenek aspektusa. A válasz megint egyöntetű: nincs. 3. Van-e minden esetben az alapige és az igekötős ige között valamilyen jelentésbeli különbség? Válasz:

ha az aspektust szemantikai természetű kategóriának tartjuk, akkor minden esetben van jelentéskülönbség, ha nem, akkor nincs. 4. Megváltoztatja-e az igekötő minden esetben az ige szintaktikai jellemzőit? Erre egzakt választ nemigen kapunk, az eddigi kutatások azt sejtetik, hogy kisebb-nagyobb szintaktikai eltérés nemhogy a simplex és az igekötős ige, de még egy-egy igekötős ige különböző jelentései között is gyakori.⁴ 5. Van-e olyan eset, amikor az alapige és az igekötős ige egyetlen lexémának minősül? (Ha például kizárólag aspektusban különböznek: *szánt* – *megszánt*, *olvad* – *elolvad*.) Nyilvánvaló, hogy az igekötőnek az igéhez kapcsolásával mindig önálló, új lexéma keletkezik.

Összefoglalva: az igekötő elsődleges funkciója a *l e x é m a a l k o - t á s*, vagyis új lexéma létrehozása. Ez természetesen mindig a simplex ige valamilyen *j e l e n t é s m ó d o s u l á s á v a l* jár együtt (speciális vagy irányjelentés, aspektualitás, cselekvésminőség stb. kifejezése). A jelentésszerkezetben történő változás többnyire kihat az ige valenciájára is, ami a *v o n z a t k e r e t m e g v á l t o z á s á b a n* nyilvánul meg.

Eszerint az igekötő fő funkciói:

1. morfológiai funkció;
2. szemantikai funkció;
3. szintaktikai funkció.

⁴ Tanulságosak ebből a szempontból H. Molnár Ilona (1969) megállapításai a vonzatstruktúra és a jelentés összefüggéseiről, valamint a Apreszjan–Páll Erna szerzőpáros vizsgálata az orosz és a magyar igék vonzatairól és kapcsolódásairól.

Az igekötő prefixumtermészete

A kutatók szinte kivétel nélkül hangsúlyozzák az igekötők irányjelölő szerepét. Ez ugyan rendszerszerű, de lexikális természetű sajátosság. Nem úgy az aspektus. Számunkra itt most nem is ez a lényeges, hanem az, hogy *milyen eszköz képes aspektusváltást előidézni*. Attól függetlenül, hogy az igének vagy a mondatnak van-e aspektusa, ezt a kategóriát leginkább az ige képes hordozni. (A szakírók általában nem azt kutatják, hogy mi fejezheti ki az aspektust, hanem azt, hogy az adott nyelvben van-e rá az igén kívül más kifejezőeszköz is.) Az igeaspektus megváltoztatásának alapvetően morfológiai eszközei vannak, ilyenek az igei prefixumok, továbbá bizonyos szuffixumok. Egy biztos: a szótó aspektusváltásra nem képes. Vagyis az igekötő aspektusképző funkciója tipikusan prefixumtermészetről árulkodik.

Még inkább igaz ez a szintaktikai szerepre. A szóösszetételeknek nem jellemzőjük, hogy az előtag (szótó, azaz lexéma értékű elem) megváltoztatja az alapszó szintaktikai tulajdonságait. A képzők esetében viszont ez eléggé gyakori, pl.:

mer: vizet mer a vödörbe;

merül: a vödör a vízbe merül;

merít: vízbe meríti a vödört;

merítés: a vödörnek a vízbe merítése;

merített: valakivel vizet merített;

stb.

Ebből pedig azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az igekötő szintaktikai módosító szerepe a képzőkkel rokonítja.

Nézzük meg: ha az igekötő alapvetően nem előtagként viselkedik, jellemzők-e rá a képzők tulajdonságai? Berrár Jolán már idézett tanulmányában (1974) a képzők funkcióját a következő szinteken vizsgálja, illetve javasolja vizsgálatukat:

1. morfológiai szinten;
2. szófaji szinten;
3. szintaktikai szinten;
4. szemantikai szinten. (I. m. 123.)

A képző morfológiai definícióját Berrár így adja meg: „új morfológiai szóegységet hoz létre, amelynek saját paradigmája van.” (I. m. 121 – a szerző ritkítása.) A meghatározás sajnos az összetett szavakra is érvényes (a képzőt a többi toldalékfajtatól választja el, az összetételi utótagtól nem), így nem alkalmas az igekötőről eldönteni, hogy az előtag-e vagy előképző. Egy különbség kimutatására azonban mégis jó. Minden összetett szó önálló lexéma – önálló paradigmával. Az előtag azonban az utótagnak mint eredetileg önálló szótőnek a saját paradigmáját szerkezetében nem változtatja meg: az alapszó és az összetett szó paradigmája formailag egybeesik.

Pl.: *város* – városok, várost, várossal, várossá stb.

nagyváros – nagyvárosok, nagyvárost, nagyvárossal;

ill.: *pótol* – pótolom, pótoltam, pótolni fogom, pótoljam stb.

kárpótol – kárpótolom, kárpótoltam, kárpótolni fogom, kárpótoljam.

Más a helyzet az igekötős igével. Ennek a ragozási sora két ponton eltér az alapigéétől:

		talál	kitalál
Kijelentő mód	én	találni fogok	ki fogok találni
	jövő idő	te találni fogsz	ki fogsz találni
	ő	találni fog	ki fog találni
		stb.	stb.
Felszólító	én	találjak	találjak ki
	mód	te találj(ál)	találj(ál) ki
	ő	találjon	találjon ki

Szófaji tekintetben az összetett szavakat általában az jellemzi, hogy az előtagok névszótövekhez járulnak, igékhez nem. (Csak néhány összetett igénk van, lásd fentebb.) Az igekötők ezzel szemben csak igével kapcsolódhatnak, nem váltanak szófajt⁵, de nem is kötik meg az alapige szófaját (pl.: *le + dob: ledobhat, ledobni, ledobás*).⁶

Szintaktikai szempontból – erről már volt szó – megváltoztathatja, leggyakrabban meg is változtatja az ige bővítményi rendszerét. Erre az előtag nem képes. Jelentésváltoztató képességéről már volt szó.

Jakab István az igekötővé minősítés dolgában a legfontosabb kritériumnak a szótári és a szövegbeli megterheltséget (gyakoriságot) tartja. (Vö. Jakab 1976, 97.) Úgy tűnik, hogy közülük is a szótári gyakoriság kívánczik az első helyre. Ez ugyanis az egyes morfémák kapcsolódási képességét, a

⁵Ez a prefixumokra általában jellemző. A fr. *anti-* bizonyos szófajváltó szerepe (vö. Máté 1991, 344–49) kivételes.

⁶T. Somogyi Magda szerint a Quirk-féle angol nyelvtan az angolban prefixumokat szófajkötőknek, a szuffixumokat pedig szófajváltóknak tartja. (Somogyi 1992, 321.) Én azonban ilyen megállapítást nem találtam, meg ezt elképzelhetetlennek is tartom.

valentibilitását⁷ mutatja. Ez ugyanis egyrészt képet ad az adott morféma jelentésszerkezetéről, másrészt a szövegbeli gyakoriságnak is alapjául szolgál. (A kétfajta gyakoriság szoros összefüggéséről l. Jakab 1976, 61–63.)

Az elmondottak summázataként megállapíthatjuk, hogy az igekötő az igeképzés eszköze. Olyan – nem tö értékű – morféma, amely az igető elé járulva új igei lexémát (pontosabban: annak elvonására alkalmas lexémát) hoz létre. Kisebb-nagyobb mértékben megváltoztatja az alapige jelentését, és módosítja a szintaktikai tulajdonságait is. Nem szófajváltó és nem szófajkötő elem, a (szuffixális) szóképzés lehetőségeit meghagyja.

I r o d a l o m

- Berrár Jolán 1974. Új szempontok és módszerek a szóképzés vizsgálatában. In: Tanulmányok a mai magyar nyelv szófajtana és alaktana köréből. Tankönyvkiadó. 99–122.
- Berrár Jolán 1975. Morfológiai szerkezetek – szintaktikai szerkezetek. MNy. LXXI, 35–40.
- Berrár Jolán 1983. Próbák és problémák a Mai magyar nyelv c. tk. új kiadásához. NytudDolg. 33. Kézirat.
- Bondarko, A. V. 1971. Grammaticakeszkaja kategorija i kontekszt. Leningrád.
- Deme László 1976. A beszéd és a nyelv. Tankönyvkiadó.
- Elekfi 1966.
- Jakab István 1982. A magyar igekötő szófajtani útja. NytudÉrt. 112. sz.
- Jakab István 1976. A magyar igekötők állományi vizsgálata. NytudÉrt. 91. sz.
- Károly Sándor 1980. Szavak, szerkezetek morfológiai tagoltságának változásai és a jelentés. In: Tanulmányok a mai magyar nyelv szókészlettana és jelentéstana köréből. Tk., 1980, 121–156.
- Keszler Borbála 1992. A mai magyar nyelv szófaji rendszere. In: Emlékkönyv Rácz Endre hetvenedik születésnapjára. 313–9.

⁷Maszlov *univalens*, *bivalens*, illetve *multivalens* vagy *polivalens* morfémákról beszél. (Vö. Maszlov 1975, 184–185.)

- Keszler Borbála 1995. A mai magyar nyelv szófaji rendszerezésének problémái. Nyr. 119: 293–308.
- Kiefer Ferenc 1983. Az előfeltevések elmélete. Akadémiai Kiadó.
- Kiefer Ferenc 1993. Az aspektus és a mondat szerkezete. In: Strukturális magyar nyelvtan. (Szerk.: Kiefer F.) I, 797–886. Akadémiai K.
- Maszlov, Ju. Sz. 1975. Vvegyenyije v jazikoznanyiju. Moszkva.
- Maszlov, Ju. Sz. 1983. Az igeszemlélet morfológiája a mai bolgár irodalmi nyelvben. In: Orosz és szovjet általános nyelvészet. (Szerk.: Dezső–Maszlov.) Tankönyvkiadó.
- D. Máta Mária 1989. Igekötőrendszerünk történetéből. MNy. LXXXV, 9–28, 151–171., ill. MNyTK. 187. sz.
- D. Máta Mária 1992. A határozórendszer fejlődésének fő jellemzői. In: Újabb fejezetek a leíró magyar nyelvtan köréből. (Szerk.: Keszler B.) Tankönyvkiadó.
- Máté Éva 1991. Funkcionális sajátosságok a francia *anti*- prefixum esetében. In: Első Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia. (Szerk.: Székely Gábor). Nyíregyháza, 699–703.
- H. Molnár Ilona 1969. Az igei csoport, különös tekintettel a vonzatokra. ÁNyT. VI, 229–70.
- Pais Dezső 1959. Az igekötők mivoltához és keletkezéséhez. MNy. LV, 181–184.
- Simon Györgyi 1974. A szófaji felosztás problémái. In: Tanulmányok a mai magyar nyelv szófajtana és alaktana köréből. (Szerk.: Rácz E. és Szathmári I.). Tankönyvkiadó.
- Rácz Endre 1985. A grammatika szerepe az anyanyelvi nevelésben. MNy. LXXXI, 258–66.
- J. Soltész Katalin 1959. Az ősi magyar igekötők. Akadémiai Kiadó.
- T. Somogyi Magda 1992. Toldalékaink. In: Újabb fejezetek a leíró magyar nyelvtan köréből. (Szerk.: Keszler B.) Tankönyvkiadó. 225–232.
- Wacha Balázs 1989. Aspektualitás a magyarban, különös tekintettel a folyamatosságra. In: Fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből. (Szerk.: Rácz Endre.) Tankönyvkiadó.